

Εἰσαγωγικὴ τοποθέτηση

Ἀλεξάνδρου Κατσιάρα*

Ἐξοχώτατε,
Παναγιώτατε·

Σήμερα ἐδῶ, στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἁγ. Δημητρίου Πολιούχου Θεσσαλονίκης, ἡ ὀρθόδοξη θεολογικὴ σκέψη καὶ ἡ κουλτούρα τῆς Ρωμιοσύνης, ἐκπροσωπούμενες ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ ὄλους σχεδὸν τοὺς Προκαθημένους –εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε δι' ἀντιπροσώπων– συναντῶνται μὲ τὴν ἐλληνικὴ Πολιτεία διὰ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, γιὰ νὰ ἐρευνήσουν τὸ φιλοσοφικὸ ὑπόβαθρο τῆς τεχνολογίας καὶ τὴν ἐνδεχόμενη ὄντολογία της.

Μὲ τὸ Διεθνὲς αὐτὸ Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο, ποὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γίνεται μία τομὴ στὸν περὶ τεχνολογίας λόγο, ποὺ ἀποκτᾶ καὶ θεσμικὴ ἔκφραση. Διότι ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς κανένας δὲν θὰ μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθεῖ ὅτι δὲν γνωρίζει πὼς ἡ ψηφιακὴ τεχνολογία ἔχει ἐν τέλει φιλοσοφικὸ ὑπόβαθρο.

Ὅσοι παρίστανται σήμερα στὴν τελετὴ ἐνάρξεως γίνονται μάρτυρες μιᾶς θέασης τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τεχνολογίας, ποὺ μέχρι τώρα ἀσφυκτιοῦσε στὶς σελίδες φιλοσοφικῶν βιβλίων καὶ βιβλιοθηκῶν. Μὲ τὸ Συνέδριο ποὺ ἀρχίζει σήμερα ἡ θέαση αὐτὴ πιστεύουμε ὅτι ἀποκτᾶ μία νέα ἐπικαιρότητα, μὲ διεπιστημονικὴ προσέγγιση καὶ θεολογικὴ προοπτικὴ.

Ἡ παγκόσμια πρωτοτυπία καὶ πρωτιὰ τοῦ Συνεδρίου, ἡ οὐσιαστικὴ του σημασία, δὲν προέρχονται ἀπὸ ἀριθμητικὰ ἢ ποσοτικὰ χαρακτηριστικά. Ἄντλει τὸ κῦρος του ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἓνας θεσμός, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴ συμπαρατάση Ὁρθοδόξων

* Ὁ Ἀλέξανδρος Κατσιάρας εἶναι Διευθυντὴς Συντάξεως τοῦ περιοδικοῦ *Θεολογία*.

Αυτοκεφάλων και Ἡμιαυτονόμων Ἐκκλησιῶν και τῆς ἑλληνικῆς Πολιτείας, θέτει ἐπὶ τάπητος τὸ μείζον ζήτημα τῆς φιλοσοφίας, τῆς «ὄντολογίας» τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας, σὲ ἕναν κόσμον ποὺ προτιμᾷ τις μηχανές ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Τὸ θέμα και τὸ ἀντικείμενον τοῦ Συνεδρίου δὲν εἶναι ἡ ἐνασχόληση μὲ τὴν καλὴ ἢ τὴν κακὴ χρῆση τῆς τεχνολογίας. Ὅσο κι ἂν ἐπιμένουν μερικοί, ὁ κύκλος αὐτῆς τῆς συζήτησης ἔχει κλείσει – και μάλιστα χωρὶς ἀποτέλεσμα. Δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας ὅτι τὸ αἶτημα γιὰ τὴ θέσπιση ἠθικῶν κανόνων γιὰ τὴ χρῆση τῆς τεχνολογίας διατυπώθηκε μὲ ἰδιαίτερη ἔνταση μετὰ τὴ ρίψη τῆς ἀτομικῆς βόμβας στὴ Χιροσίμα και τὸ Ναγκασάκι. Ἐπὶ ἕναν αἰῶνα σχεδὸν μιλοῦμε γιὰ ρυθμιστικὰ πλαίσια και κανόνες. Καὶ εἴτε τοὺς θέτουμε χωρὶς νὰ τοὺς συνυπογράφουμε ὅλοι εἴτε –τὸ κυριώτερον– ἡ ραγδαία ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας τοὺς ὑπερβαίνει, καθιστώντας τοὺς παρωχημένους.

Ὅλη αὐτὴ ἡ συζήτηση περὶ καλῆς και κακῆς χρήσεως τῆς τεχνολογίας μοιάζει μὲ ψευδοδίλημμα, τὸ ὁποῖο συσκοτίζει και ἀποσιωπᾷ τὴ φιλοσοφία ποὺ ὑποκρύπτεται πίσω ἀπὸ τὴν τεχνολογία. Πῶς θὰ μπορούσαν νὰ τεθοῦν κανόνες και κριτήρια καλῆς χρήσεως, ὅταν δὲν ὑπάρχει γενικὴ συμφωνία, οὔτε κἂν σὲ φιλοσοφικὸ ἐπίπεδο, γιὰ τὸ τί εἶναι ἀγαθὸ και τί εἶναι ἠθικόν; Ὅταν, ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ἄνθρωπο, ἀπὸ θρησκεία σὲ θρησκεία, ἀπὸ πολιτικὴ σὲ πολιτικὴ ἀλλάζει ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἀγαθοῦ και τοῦ ἠθικοῦ; Καὶ πῶς θὰ μπορούσαμε ποτὲ νὰ ὀριοθετήσουμε ἀποκλειστικὰ τὴν «καλὴ χρῆση»; Γιὰ νὰ συμβεῖ κάτι τέτοιο θὰ ἔπρεπε νὰ καταργηθεῖ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου και ἡ ἀναμαρτησία του. Ὅποια ὕβρις...

Ἐλπίζουμε πῶς στὸ πλαίσιο και αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου θὰ συγκροτηθεῖ γόνιμος και ἐνδιαφέρων διάλογος. Σὲ λίγους μῆνες, τὰ πρακτικὰ του, μεταφρασμένα στὰ ἀγγλικά, θὰ ἀποσταλοῦν στοὺς ἡγέτες τοῦ κόσμου, σὲ Προέδρους και Ἡγεμόνες, στὸν Πάπα τῆς Ρώμης και σὲ ὅλους τοὺς θρησκευτικοὺς ἡγέτες, στὴν προσπάθεια ἐνίσχυσης τοῦ σχετικοῦ προβληματισμοῦ και τοῦ διαλόγου.

Γιατὶ τὸ ζήτημα τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας εἶναι φαινομενικὰ ἀπλό, ἀλλὰ γίνεται περίπλοκο, διότι κατὰ βάθος εἶναι αὐτοαναφορικόν. Καὶ αὐτὴ ἡ αὐτοαναφορικότητα τρέφει τὸν ἀνθρώπινον ναρκισσισμόν και τὰνάπαλιν, σὲ ἕναν φαῦλον κύκλον ἐγχρονισμένο μέσα στὴν ἱστορία.

Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ σπάσει αὐτὸς ὁ ἀδιέξοδος κύκλος εἶναι νὰ προσανατολισθοῦμε στὰ Ἐσχάτα καὶ νὰ ἀντλοῦμε ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ταυτότητά μας.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀρχικὲς σκέψεις, Παναγιώτατε, Σᾶς καλοῦμε νὰ κηρύξετε τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου.